

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора економічних наук, доцента **ЛЕМІШКО Олени Олександрівни** на дисертацію **ГОНЧАРОВОЇ Ірини Миколаївни** на тему: **«Організаційно-економічний механізм забезпечення транспортного обслуговування виробників сільсько-господарської продукції»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт.

Необхідність постійного вдосконалення системи та якості транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції зумовлює об'єктивну потребу національної економіки у ґрунтовному вивченні та розвитку організаційно-економічного механізму забезпечення такого обслуговування, який відіграє важливу роль не тільки у формуванні системи задоволення потреб населення у продукції сільськогосподарського виробництва, але й суттєво впливає на процеси формування національної та глобальної системи продовольчої безпеки. У зв'язку з цим дослідження та вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції набуває першочергового значення у системі заходів, спрямованих на формування конкурентоспроможних підприємств транспортного сектору економіки України, залучених до надання послуг виробникам сільськогосподарської продукції.

Виробники сільськогосподарської продукції характеризуються наявністю специфічних потреб у сфері транспортного обслуговування, урахування яких є необхідною умовою формування ефективного організаційно-економічного механізму регулювання процесів в сфері надання відповідних послуг. Зазначена проблематика набуває особливої актуальності як у контексті управління діяльністю транспортних підприємств, так і в аспекті забезпечення результативної взаємодії між органами державної влади та бізнес-середовищем. Крім того, важливим є формування дієвих механізмів міжгалузевої координації на рівні національної економіки, що сприятиме підвищенню рівня залученості вітчизняних підприємств до інтеграційних економічних процесів країн Європейського Союзу. Зазначені аспекти актуалізують необхідність комплексного дослідження окресленої проблематики, що передбачає розвиток відповідного теоретико-методологічного підґрунтя та впровадження нових практичних заходів, спрямованих на удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників сільськогосподарської продукції необхідними транспортними послугами. Актуальність дисертаційного дослідження підтверджується його безпосереднім зв'язком із науковими програмами та планами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України «Прикладні рішення регулювання

розвитку сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0122U001643), «Наукове обґрунтування агротехнологічних рішень регулювання розвитку циркулярної та блакитної економіки в сільському і рибному господарстві для реабілітації військовослужбовців і повоєнної відбудови України» (номер державної реєстрації 0125U001973) та Ізмаїльського державного гуманітарного університету за темою: «Управління сталим розвитком стратегічних галузей національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104265).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. За підсумками вивчення матеріалів, наданих Іриною Гончаровою, а саме дисертації, матеріалів з апробації результатів дослідження та інших результатів наукових напрацювань, можна констатувати достатній рівень наукової обґрунтованості як представлених наукових положень, так і сформульованих висновків та рекомендацій. Зазначене зумовлено використанням коректного методологічного інструментарію та репрезентативної джерельної бази.

У межах проведеного дослідження використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечило достовірність одержаних результатів завдяки їх раціональному поєднанню та досягненню концептуальної єдності наукової роботи. За допомогою методу аналізу дослідницею вивчено особливості надання послуг із транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції, а метод синтезу дозволив визначити організаційно-економічні чинники, які впливають на якість таких послуг, із подальшим обґрунтуванням напрямів удосконалення складових механізму підвищення їх ефективності. Застосування методів індукції та дедукції у процесі розроблення, впровадження та вдосконалення комплексного інноваційного проєкту, орієнтованого на практичні умови функціонування галузі, свідчить про системність і прикладну спрямованість проведеного дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять результати наукових досліджень, виконаних здобувачкою особисто, або за її безпосередньої участі. Дисертанткою опрацьовано достатню кількість джерел наукової, статистичної, аналітичної та довідкової інформації. Результати дисертаційного дослідження апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах, а також у межах міжнародних економічних форумів.

Подана до захисту дисертація Ірини Гончарової є самостійним, оригінальним і завершеним науковим дослідженням, основні наукові положення, висновки та рекомендації якого є достовірними, логічно обґрунтованими та мають практичну значущість.

Новизна наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На основі всебічного ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження

Ірини Гончарової можна зробити висновок про наявність суттєвого рівня наукової новизни виконаної роботи. Зокрема, інноваційність дослідження проявляється у формуванні та теоретичному обґрунтуванні комплексу принципово нових чинників, що становлять основу організаційно-економічного механізму забезпечення транспортними послугами суб'єктів сільськогосподарського виробництва. Запропонований авторкою підхід вирізняється системністю, комплексністю та чіткою практичною спрямованістю, оскільки забезпечує ефективне розв'язання актуального науково-прикладного завдання, що має важливе значення для стимулювання сталого економічного розвитку України в умовах трансформації агропромислового комплексу. Наукова цінність проведеного дослідження також полягає в інтеграції теоретичних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій, які розкривають особливості функціонування логістичних процесів у сфері сільського господарства та забезпечують формування оптимальної моделі транспортного обслуговування з урахуванням специфіки аграрного сектору. Таким чином, дисертація Ірини Гончарової є вагомим науковим внеском у розвиток економічної науки в частині удосконалення механізмів інфраструктурної підтримки сільськогосподарського виробництва.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у формуванні та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо підвищення якості транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції в умовах сталого розвитку та цифровізації економіки. Авторкою запропоновано комплексний інноваційний проєкт модернізації транспортних засобів, який поєднує енергоефективні технології, цифрові логістичні інструменти та інституційну взаємодію стейкхолдерів з метою зниження витрат, скорочення втрат сільськогосподарської продукції та підвищення доступності транспортних послуг у сільських територіях.

Удосконалено систему класифікації чинників ефективності маркетингових заходів шляхом застосування методу ґрупування, що дозволяє інтегрувати якісні та кількісні методи аналізу. Розвинуто методичні підходи до проєктування заготівельно-логістичних пунктів із функціями первинної обробки, сортування та використання екологічного транспорту з частковою енергетичною автономністю. Подальшого розвитку набули: концепція формування дорожньої карти інноваційних проєктів у сфері транспортного обслуговування сільськогосподарських виробників з урахуванням просторово-часової логістичної адаптації, а також методичні засади оцінки ефективності інноваційних проєктів із включенням логістичного ефекту як інтегрального показника підвищення результативності сільськогосподарського виробництва.

Повнота викладення основних положень дисертації в опублікованих працях.
За результатами виконаного дисертаційного дослідження авторкою підготовлено

та опубліковано 25 наукових праць, що свідчить про високий рівень апробації отриманих наукових результатів та підтверджує їх значущість для розвитку наукової думки у сфері транспортного обслуговування сектору сільськогосподарського виробництва. Серед них 3 статті у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, що підтверджує визнання отриманих результатів у міжнародному академічному середовищі.

Крім того, опубліковано 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, що засвідчує відповідність публікацій установленим вимогам щодо якості та наукового рівня. Також опубліковано статтю у науковому виданні іншої держави, що свідчить про зацікавленість наукової спільноти за межами України до результатів проведеного дослідження. У межах колективних наукових праць оприлюднено 2 статті у колективних монографіях, з яких одна є міжнародною, що підтверджує участь авторки у наукових дискусіях в широкому міждисциплінарному та міжнародному контексті.

Окрему частину публікацій становлять 14 тез наукових доповідей, представлених на вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференціях, що свідчить про активну участь авторки в науковому обміні, апробації та фаховому обговоренні отриманих результатів. Основні теоретико-методичні положення, наукові розробки та результати дисертаційного дослідження було апробовано на наукових форумах та отримали позитивні відгуки наукової спільноти.

На захист виносяться результати, що є особистими науковими напрацюваннями авторки, виконаними самостійно або у колективі з чітко визначеним особистим внеском, що підтверджує самостійність дисертаційного дослідження та індивідуальний характер наукового внеску авторки.

Теоретична та практична цінність наукових результатів дисертації. У дисертації Ірини Гончарової представлено низку теоретичних і прикладних авторських розробок, які доведено до рівня конкретних практичних рекомендацій, що можуть бути безпосередньо використані транспортними підприємствами у процесі підвищення якості послуг із транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції. Теоретична цінність і практична перспективність результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані авторкою розробки доповнюють і розвивають економічну науку в частині теорії та методики формування компонентів організаційно-економічного механізму забезпечення транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції.

Наукові положення та результати дослідження, викладені в дисертації, дали змогу систематизувати методичні підходи до формування механізмів маркетингового забезпечення вдосконалення системи транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської

продукції. Зокрема, обґрунтовано методичний підхід до формування дорожньої карти інновацій у транспортному обслуговуванні виробників сільськогосподарської продукції, а також концепції мережі заготівельно-логістичних пунктів із комбінованими функціями, що створює умови для підвищення якості та доступності транспортних послуг для виробників сільськогосподарської продукції.

Важливим є те, що проведене дослідження спрямоване на подальший розвиток теоретико-методичних положень і містить практичні рекомендації щодо вдосконалення методичного інструментарію оцінювання ефективності інноваційних проєктів. Запропонований підхід відрізняється від наявних методик комплексним урахуванням логістичного ефекту як інтегрального чинника підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, що дозволяє більш повно оцінювати результати впровадження інновацій у сфері транспортного обслуговування.

Слід наголосити, що одним із ключових результатів дисертаційного дослідження є розроблення та наукове обґрунтування комплексного інноваційного проєкту модернізації технічних засобів, призначених для забезпечення ефективного транспортного обслуговування виробників аграрної продукції. Запропонований проєкт ґрунтується на інтегративному підході і поєднує взаємодоповнюючі складові, зокрема: впровадження сучасних транспортних технологій, орієнтованих на підвищення рівня енергоефективності та зменшення енергозалежності транспортних засобів; використання цифрових логістичних інструментів, що забезпечують автоматизацію, моніторинг та оптимізацію логістичних процесів; формування інституційного механізму взаємодії ключових стейкхолдерів у сфері транспортного забезпечення сектору сільськогосподарського виробництва.

Реалізація зазначеного проєкту передбачає не лише технологічну модернізацію транспортних засобів, а й комплексне вдосконалення логістичної інфраструктури з урахуванням стратегічних пріоритетів сталого розвитку сільських територій. Запропоновані рішення спрямовані на зниження транспортних витрат виробників сільськогосподарської продукції, скорочення втрат сільськогосподарської продукції під час перевезень, підвищення доступності транспортних послуг у віддалених і малонаселених районах, а також зміцнення логістичної безпеки та екологічної збалансованості.

Таким чином, розроблений авторкою інноваційний проєкт має не лише прикладне значення для суб'єктів сільськогосподарського виробництва та транспортних підприємств, а й стратегічну важливість для формування ефективної інфраструктурної політики, що відповідає сучасним викликам цифрової трансформації та екологізації економіки.

Основні результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію, що підтверджується відповідними документами Болградської міської ради Одеської області,

ТОВ «Болградтранс» (м. Болград Одеської області), Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дослідження, не містять порушень принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Робота виконана державною мовою, стиль викладення матеріалу є науковим і літературно коректним. Текст дисертації загалом відповідає нормам сучасної української літературної мови та переважно не містить граматичних і орфографічних помилок.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Відзначаючи змістовність і наукову цінність проведеного дослідження, а також належний рівень обґрунтованості основних положень, висновків і рекомендацій, водночас не можна залишити поза увагою окремі дискусійні положення.

1. У дисертації (на с. 45–47) представлено різні підходи до формування комплексу маркетингу інновацій транспортного обслуговування виробників, які можуть бути використані в межах різних моделей організаційно-економічних механізмів транспортного забезпечення. На нашу думку, узагальнення внутрішньо орієнтованих підходів доцільно доповнити аналізом можливостей поєднання сегментування та таргетування у процесі створення комплексу маркетингу інновацій у транспортній галузі.

2. Процеси ціноутворення у сфері надання послуг із транспортного обслуговування мають важливе значення для формування сприятливого середовища функціонування механізму транспортного забезпечення виробників сільськогосподарської продукції. Фактори, що впливають на ціноутворення (с. 88–89) бажано представити у більш наочній формі, що сприяло б підвищенню доступності наукової інформації для її практичного застосування.

3. У дисертації приділено увагу чинникам сталого розвитку сільських територій, зменшенню негативного впливу діяльності транспортних засобів у регіонах з високою інтенсивністю сільськогосподарського виробництва та одночасному створенню можливостей для покращення транспортного обслуговування сільськогосподарських виробників шляхом створення заготівельно-логістичних пунктів. З метою кількісної оцінки екологічного ефекту доцільно було б здійснити розрахунок потенційного обсягу шкідливих викидів для одного умовного заготівельно-логістичного пункту (с. 112–113).

4. Проведений аналіз інформаційного забезпечення функціонування організаційно-економічного механізму транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції (с. 124) можна було б уточнити шляхом доповнення прикладами каналів інформаційного забезпечення інноваційних процесів у транспортній галузі.

5. Запропонований у дисертації комплексний інноваційний проєкт з покращення транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції доцільно доповнити уточненнями щодо можливостей покращення інклюзивності транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції, зокрема з метою розширення можливостей працевлаштування осіб, які потребують особливих умов праці, у тому числі ветеранів військової служби.

Водночас зазначені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, а, навпаки, підтверджують його наукову складність, актуальність і перспективність обраної тематики.

Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам. Дисертація Гончарової Ірини Миколаївни на тему: «Організаційно-економічний механізм забезпечення транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому запропоновано нове вирішення важливого науково-практичного завдання, що полягає в обґрунтуванні науково-методичних основ, теоретичних положень та розробленні комплексу практичних заходів, спрямованих на підвищення якості послуг із транспортного обслуговування виробників сільськогосподарської продукції в Україні. Поставлені здобувачкою завдання дослідження повністю вирішені, а визначена мета – досягнута. Дисертація виконана на високому теоретико-методичному рівні, має наукове та практичне значення. Матеріал дисертації викладено логічно та послідовно, результати дослідження є достовірними, а положення, висновки й рекомендації авторки – аргументованими та належним чином обґрунтованими. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні результати проведеного дисертаційного дослідження.

Актуальність теми, рівень вирішення поставлених завдань, наукова новизна та ступінь обґрунтованості винесених на захист наукових положень відповідають галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», а дисертація вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Гончарова Ірина Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент професор кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор економічних наук, доцент Олена ЛЕМІШКО